

УДК 378.147:796.035

ФАКТОРИ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ПОСЛУГ

*Володимир Холявка,
Дмитро Атаманюк, Василь Матвіїв*

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського (Україна)*

Питання участі населення в заняттях спортом, у фізкультурно-оздоровчих групах чи індивідуально вивчають багато науковців, на основі аналізу та досліджень наводять аргументовані висновки та рекомендації щодо доцільності, організаційних форм та проблем. Проте цей напрям життєдіяльності суспільства має певні особливості для різних регіонів та періодів часу.

На рівень попиту та пропозиції фізкультурно-спортивних послуг суттєво впливають характеристики зовнішнього та внутрішнього середовища. Фактори впливу зовнішнього середовища переважно зумовлені економічною діяльністю, демографічними тенденціями, політикою як на рівні держави, так і конкретних регіонів.

Внутрішнє середовище безпосередньо впливає на рівень активності населення щодо занять фізично-оздоровчою діяльністю і спортом для вдосконалення спортивної майстерності.

Важливим чинником спонукання до фізкультурно-спортивних занять є наявність у достатній кількості доступних та належної якості спортивних споруд. За останні роки кількість та пропускну здатність об'єктів для спорту дещо зросла, але це збільшення не досягає середніх світових стандартів. Наприклад, на Львівщині в період 2005–2017 рр. – 11 одиниць, що зумовило досягнути рівня близько 431 кв. м на 10 тисяч населення (3). Цей показник середній по Україні становив 904 кв. м. Велика проблема – це басейни, стадіони, спортивні зали та належно обладнані спортивні майданчики.

Окрім фактора забезпечення матеріальною базою, рівень занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю зумовлено пасивним ставленням населення до занять спорту в широкому його розумінні, а також особливості, зміст зайнятості активного населення в економічній діяльності.

За різними спостереженнями (також нашими) середній рівень участі населення у фізкультурно-спортивній діяльності, організованій і самостійній, становить 13–15% різних вікових груп, що значно нижче, ніж в інших країнах, де цей напрямок має позитивні тенденції, загальну філософію ставлення населення до здоров'я, занять фізичною культурою і спортом. Наприклад,

у деяких розвинених країнах відсоток тих, що активно займаються тими чи іншими видами фізкультурно-спортивної діяльності, становить у середньому майже 26–27% (Ю. П. Мічуда, с. 106).

Серед внутрішніх чинників доцільно звернути увагу на роль спортивних клубів, тренерів із видів спорту щодо формування попиту та пропозиції для учасників (дійсних чи потенційних) різних спортивних секцій. На цей аспект вказують дослідники з психології спорту (1).

Опитування учасників та тренерів із видів спорту показують, що за п'ятишестирічний період діяльності спортивних секцій відбувається значне зниження чисельності порівняно з початковим етапом (перший – другий роки). Тенденції динаміки зміни кількості учасників за роками наведено в таблиці та діаграмі.

Таблиця 1

Динаміка зміни чисельності учасників спортивних секцій

Вид спорту	Роки занять,%				
	1	2	3	4	5
л/атлетика	100	100	85	73	40
футбол	100	82	70	60	56
бокс	100	100	94	73	60
сх. одноборства	100	78	48	39	30
в/атлетика	100	91	100	100	61
сп. гімнастика	100	65	49	38	32
сп. акробатика	100	91	75	53	53

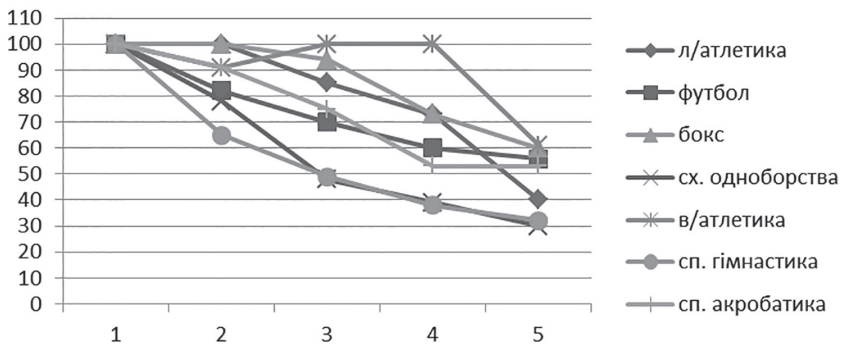

Рис. 1. Графік зміни чисельності учасників спортивних секцій

У всіх спортивних секціях спостерігаємо зниження чисельності учасників, який відрізняється лише темпами та причинами, об'єктивними та суб'єктивними. Наприклад, у футбольних секціях навіть у ДЮСШ зменшення чисельності відбувається від 1,5–2 до 3 разів. Із інших напрямів спорту також спостерігається значні зміни (легка атлетика – спад чисельності учасників на 25–30 %; бокс – 40–70 %; спортивна гімнастика – 40 % та ін.). Високу стабільність спостерігаємо щодо занять спортивною акробатикою та важкою атлетикою.

Причин таких змін декілька. Зокрема, це необхідність тривалого часу на тренування, що скорочує час для занять у ЗОШ чи інших закладах. Іншою вагомою причиною плинності чи скорочення чисельності є те, що частина осіб із секцій не виявляла здібностей до формування необхідних якостей (прогресування, досягнення). Деякі учасники секцій міняють свій спортивний вибір на інші види спорту (найталановитіші переходять у професійний спорт – ШВСМ).

Отже, попит на формування спортивних секцій у багатьох містах і селищах активний, але з часом значна частина яких не досягла підвищення спортивної майстерності, а часто й не бачить перспектив виходу в великий спорт і змінює профіль або припиняє заняття через зайнятість чи втрати інтересу.

Зміни попиту відбуваються з різних причин, але першою може бути неякісний відбір груп початківців, що надалі виражається у повільному зростанні спортивної майстерності або взагалі виявляє непридатність до вибраного виду спорту. Для запобігання таким наслідкам доцільним є активне використання підходів оцінювання психології спорту, рекомендоване в наукових розробках, наведених у навчальному посібнику «Психологія спорту» (1). Автори справедливо стверджують, що це має суттєве соціальне значення. Аналізуючи проблему, вважаємо за раціональне зважати на психологію не тільки спортсменів професійних команд, учасників змагальних заходів, а й тих, хто ще на шляху тренувань у секціях спортивних шкіл чи клубів.

При наборі у спортивні секції, а також упродовж занять потрібно проводити спрямовувальну психологічно роботу для формування переконань необхідності, доцільності систематичних занять незалежно від суто спортивних перспектив.

В організаційному аспекті діяльності спортивних секцій і груп постають актуальні питання щодо формування груп і тренерського складу. Із цієї інформації видно, що численними будуть групи початкової підготовки, а меншими – ті групи, які вже досягли певних результатів фізичного та спортивного змісту. Наявну тенденцію в градації рівня підготовленості та перспектив зростання можна і потрібно враховувати при формуванні тренерського складу як за чисельністю, так і за рівнем кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Воронова В.І. Психологія спорту : навч. посіб. / Воронова В.І. – Київ : Олімпійська Література, 2007. – 298 с.
2. Мічуда Ю.П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку : монографія / Мічуда Ю.П. – Київ : Олімпійська література, 2007. – 215 с.
3. ГУС у Львівській області : стат. щоріч. Львів. області за 2017. Львів, 2018. – Ч. 1.
4. Волков Л. В. Теория спортивного отбора: способности одаренность, талант / Волков Л.В. – Киев : Вежа, 1997. – 126 с.
5. Економічна енциклопедія : у 3 т. (економічна статистика) / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Київ : Академія , 2000. – 864 с.